

na *Capcer* CAPITIARIUM i que tingui a veure amb la llei fonètica CE: > ci que ens va explicar Cor. (*Lleures*C, 197 ss.): és a dir, doncs, per l'efecte tancador de l'africada sorda ts. Però com que aquest fenomen s'havia donat en síl·laba pretònica (*ciment* > *cim*, *ceresa* / *cerera* > *cirera*, *calcigar* CALCICARE), el punt de partida degué ser el gentilici, que en un principi havia de fer-se amb *-rès*, *capcerès, amb la *-r* de *Capcer* pronunciada. Així *capcerès > *capcirès*, d'on per analogia *Capcir*. Pot ser significativa, amb aquest motiu, la paraula *capciró* 'extrem o punta d'una cosa', *capciró de pa* 'crostó o cantell de pa' (localitzat per *AlcM* a Vic), mot que té aires de ser un diminutiu de *capcer* 'cim' amb *-ó* -ONE.

Ponsich (p. 131) va expressar l'opinió que *Capcir* vingués de *caput circii* «cap del cerç» o «cap el cerç», és a dir, del vent del Nordest i el nom s'hauria usat per la gent del Conflent i de Rosselló. Era idea seductora, més que més perquè hi ha construccions semblants amb *cerç* CIRCIVS, com ara el *Coll de Bocacerç* (pronunciat *bukesérs*) és la gran collada entre Plaguillem i el Canigó, i té documentació medieval en la forma de *Bucca de Circio*; a més, dos llocs anomenats *Boucacers* existeixen en el departament de l'Aude, ja anomenats en doc. de 1032 com *Bucacircio* i *Ore-circio* (aquesta darrera en el mateix sentit) (*E.T.C.* II, 217; *DECat* II, 673b55 ss.). Però és fonètica impossible: *caput circii* hauria donat *capcerç* i la *-ç* final recolzada en *r* és so molt ferm que no es podria eliminar en català. En tot cas, la presència de la *-ç* hauria de reflectir-se en documents antics, d'una manera o d'altra, i com hem vist la grafia sempre ha estat *Capcir*. La derivació de CAPITIARIUM es pot considerar segura. J. G.

¹ Per a la pronúncia del grup *-ps-* com *-dz-* en el rossellonès, vegeu Fouché, *Phon. rouss.*, p. 137. — ² *La Creu* és veïnat en el terme de Matamala; Ponsich dóna testimonis de *villa Cruce* 965, 1011, 1035, *villare de Cruce in Capcirio* 1313, *Crou de Capcir* 1359, *lo loch de Crou* 1381 (p. 133). — ³ Citem de *L'Hôp. et la comm. de la Perche*, 5 (extret de *Bull. Soc. Agr. Sc.* XVIII, 1870, 285-336). Alart hi afegeix que el País del Capcir fou part del *pagus Reddensis* des de temps més reculats. — ⁴ El nom de lloc conflentí *Caudiers* CALDARIOS, localitat molt a prop del Capcir, perpetua la solució occitana. Atès que a l'època antiga es grafia regularment com *Calders*, cal deduir que hom vacil·lava entre *Calders* i *Caudiers*.

CAPDEPERA

Vila de l'extrem oriental de l'illa de Mallorca (XLI, 69).

ETIM. Del català *cap de péra*, és a dir 'cap de pedra'. En documents antics figura amb el nom de *Cap de la Pera*, on l'article ja indica que és nom de la gent de mar catalana i no pas un NL mossàrab. J. F. C.

CAPELLADES

Vila de l'Anoia.

PRON MOD.: *καπαλάδες*, a Igualada i a Piera, 1920, Casac.; igual he oït 1912, 1925, 1954 etc., a St. Jaume Sesoliveres, Pobla de Claramunt, Cabrera d'Anoia, i en el poble mateix. Gentilici: *καπαλάδιν* 1920, a Piera,

MENCIONS ANT. 1005 Sta. Maria de *ipsas capellades* (*Cart.* de St. Cugat II, 48; Mas, *N. H. Bna.* IV, 206; *BABL* II); 1028 *ipsas Capellatas* (*Cart.* id. II, 162, i Mar IV, 142); 1067 i 1080, *Capellatas* (ibid. II, 322 i 363). Degué tardar a ser població important, car en el cens de 1359 només figura com «quadra de *Capellades*» (*CoDoACA* XII, 34); 1476, *BABL* II, 41.

ETIM. No m'entretinc a comprovar si se n'ha escrit res precís. Implícita ja figura en el *DECat* II (503a39): «*capelló* --- pena que sobresurt format barbacana: el *Capelló* de Capellades (Anoia)», després d'equiparar-ho a *capelló* 'caparró' i, en el Maestrat, 'turonet' («aquell *capelló* que ix al costat» Vinaròs 1961).

En una carta d'octubre 1957, des d'Amèrica a un capelladí culte, que m'ho havia demanat, ho explicava més, en termes que abutejo: «sempre m'ha semblat evident: la cosa característica, ara i sempre n'haurà estat la muntanya del *Capelló*, amb les seves balmes, coves i estructures diverses de tosca. *Capelló* és diminutiu d'un mot llatí de baixa època (el que ha donat el cat. *capell*), és a dir CAPPELLUM, que volia dir 'caputxa' o 'capeta curta' que només cobria el cap i les espatlles. La semblança de la gran balma del *Capelló*, amb una pètria caputxa és realment colpidora. D'ací que les masies primeres (d'on nasqué la població) s'anomenessin VILLAS CAPPELLATAS, o sigui masies posades sota la balma, literalment cobertes per la caputxa». I, no tenint-ne d'altres a l'abast, a part del meu record, remetia a les fotografies que donen del *Capelló* la GGC i el diccionari Salvat.

Madoz explicava s. v., en el seu dicc.: «rodea la villa, en su mayor parte, un peñón muy elevado, de rara y singular configuración; en la cuesta inferior --- una piedra llamada *tosca*, en obeliscos, cúspides y otras figuras extrañas --- formaron cuevas en dicha tosca, que han sido en parte destruidas durante la última guerra civil».

En les mencions de 1005 i 1028, les més antigues, observem l'ús amb article (*ipsas*), que ens mostra com l'ús apellatiu del mot no s'havia solidificat encara en un veritable nom propi de població, ans es referia encara a les cases altes del poble, *encapellades* pel *Capelló* i les roques totes del cingle. Altrament el nom del *Capelló* i la situació de la vila al bell dessota, ja l'observen els docs. medievals: «*Capellatis* --- subtus rocham, scilicet de *Capellon*» 1238, «sub rupe de *Capellatis*, et de *Capelló* usque ---».¹

HOMÒNIMS o PARÒNIMS: Que en part poden tenir una explicació ben semblant. *Vall de Capellada*, prop de Besalú, GGC, *Gir.*, 62 i 98; desemboca en el Fluvià per l'esquerra, és el «torrent prop lo vall de la vila», on els nostres capbussaren a cops de llança a molts cavallers dels francesos, que mai pogueren pen-